

TAAŞŞUK-İ TALAT VE FİTNAT

Şemsettin Sami

Özet Taaşşuk-i Talat ve Fitnat, birbirlerini seven iki gencin acı dolu hikayesidir. Talat, Saliha Hanım ve Rıfat Bey'in tek çocuğudur. Ebeveynleri zorlukla evlenebilmiştir. Rıfat Bey, tahsilli, sağlam karakterli ve Saliha'ya delice aşık bir genç adamdır, fakat babası tasvip edilen bir adam değildir. Uzun süre Saliha ve Rıfat bu aşkın mücadelesini verir. Her iki genç te ölümü göze alır. Sonunda arzularına kavuşurlar ve çok mutlu olurlar ancak bu saadet yuvası Talat beş yaşına geldiğinde, Rıfat Bey 'in vefatı ile yıkılır. Saliha kendini oğluna adar, üzerine titrer. Talat ise son derece beyefendi, tahsilli, zamane gençlerine benzemeyen akıllı bir çocuktur. Tesadüfler eseri Fitnat'ı görür, aşık olur. Fitnat da aynı duyguları beslemektedir ama Fitnat, üvey babasıyla yaşayan, annesini kaybetmiş bir genç hanımdır. Üvey babası huysuz, aksi biri olarak tanınır, fakat Fitnat'ı sever ve korur. Hatta bu koruyup kollama işini o kadar abartır ki, kötü insanlarla arkadaşlık kurmaması için Fitnat'ı sokağa hiç çıkarmaz. Talat bunu öğrenince sevdiği hanım ile görüşebilmek için bir yol bulur, kadın kılığına girer ve hem bir arkadaşı, hem de okuma yazma öğretmeni olarak Fitnat'ın evinde görüşmeyi sürdürür. Fitnat'a kendini Talat'ın kız kardeşi olarak tanıtır. Zaman içinde babası Fitnat' varlıklı bir adamla evlendirmek ister, ancak kızının üzüntüsünü ve hastalandığını görünce vaz geçmiş görünür. Bir süre sonra hile yaparak kızı gelin olarak talibinin evine gönderirler. Ali Bey, ilk görüşte Fitnat'a hayran olur, kaybettiği karısına çok benzetir. Kıza süre verir, sevgisini kazanmak ister, zorlamaz ve baskı yapmaz. Birgün Fitnat'ın annesinin yaptığı muskadan, Ali Bey kızın kendi kızı olduğunu öğrenir ancak Fitnat intihar etmiştir, Talat ise Fitnat'ın gelin olmasından beri ağır hastadır. Sevdiğinin yanında O da vefat eder. Ali Bey, aklını yitirir, çok da yaşamaz. Saliha Hanım ağlamaktan iki gözünü kaybeder. Genç kızın fikri alınmaksızın zorla yapılan bu nikah birçok kişinin felaketi olur.

Tema

Aile Baskısı Taaşşuk-i Talat ve Fitnat romanında tema; aşk ve yanlış yönlendirilmelerdir. Birbirlerini karşılıklı sevmelerine rağmen evlendirilmeyen gençlerin ve çevrelerinin acı sonları işlenir.

Kişiler

Saliha Hanım Talat'ın annesi, kocasıyla kavuşması zahmetli olsa da sevdiği adamla evlenip mutlu olmuş fakat kısa zaman içinde eşini kaybetmiştir. Kendini çocuğuna adar.

Rıfat Bey Talat'ın babası, tahsilli, sevdiğine kavuşabilmek için ölümü bile göze alan bir gençtir. Eşiyle ve oğluyla çok mutlu olmuştur fakat genç yaşta vefat eder.

Talat Saliha Hanım ve Rıfat Bey'in biricik oğullarıdır. Eğitimi ve terbiyesi çok iyidir. Fitnat'ı görebilmek için olmadık bir yola baş vurur ve kadın kılığına girer. Fitnat'ın başkasıyla evlendirildiğini duyunca hastalanır, öldüğünde ise O'da hayatını kaybeder.

Fitnat Annesini küçük yaşta kaybeder, öz babasını öldü bilir. Hacı Baba, üvey babasıdır. Fitnat'ı sever, korur. Senelerce Fitnat'a bir zarar gelmemesi için dışarı çıkarmaz. Kız hep evde nakış işler. Talat'a aşık olur ancak ne kadar dirense de istemediği bir adamla evlendirilir. Kavuşamayacağını anlayınca intihar eder.

Hacı Baba Fitnat'ın üvey babasıdır fakat kendi öz kızı gibi sever, korur. Aksi, huysuz bir adamdır. Aslında, kendince her şeyi Fitnat'ın daha iyi koşullarda yaşaması için yapmıştır ama felaketin nedeni kızını dinlemeden, sevmediği bir adamla hile ve desise ile evlendiren Hacı Baba'dır.

Ali Bey Fitnat'ın öldü sandığı babasıdır. Ali Bey'in de bir kızı olduğundan haberi yoktur. Oldukça varlıklıdır, eşini kaybedince tekrar evlenme fikri yoktur fakat evlir. Fitnat'a da aşık olur. Fitnat ölünce aklını yitirir ve çok yaşamaz.

Talat

Karakter Talat, iyi bir aile terbiyesi almış, annesine bağlı bir genç erkektir. Karakteriyle ve eğitimiyle annesi de kendisinden son derece hoşnuttur. Emsallerine, akranlarına göre nadir bulunacak nitelikte evine bağlıdır. Aldığı iyi eğitim ve terbiyenin de neticesi olarak oldukça nazik ve hoştur. Umutsuz, karamsar yapıdadır ama

Fitnat ile görüşebilmek içinde akla hayale gelmeyecek bir cesaret örneği göstererek kadın kılığına girer. Uğruna her türlü şeyi yaptığı Fitnat'ın başka bir adamla evlendirileceğini öğrenince hastalıktan yataklara düşer, hassastır. En nihayetinde sevdiği kadının acısına dayanamayarak can verir.

Aktiviter Talat okumak, eğitim ile hayatını geçiren bir genç adamdır. Kitapları daima yanı başındadır. Okuduğu şeyleri annesine ve dadısına aktarmayı sever. İşine giderek günün çoğunu mesaide memuriyetle geçirir. Fitnat'ı gördüğünde ise tüm Dünyası artık Fitnat olmuştur.

ÖRNEK ANILAR

Ailesine bağlı Talat çok küçük yaşında babasını kaybetmiştir. Annesi ile yetişmiş ve büyümüştür. Talat'ın babası, eğitimi ve terbiyesi ile bizzat meşgul olmak istese de, ömrü buna vefa etmemiştir. Ancak, annesi Talat için elinden geleni yapmış, Talat da her zaman annesinin değerini bilmiştir. “Ah dadı! Sen de söylediğini bilmezsin. Gaipten haber vermek istiyorsun. Oğlum öyle şeylere aldanmaz. Yok yok, Talat'ım usludur. Ah çok hoşnudum oğlumdan. Allah bağışlasın. Zamane gençleri gibi değil.”

Umutsuz/Karamsar Talat aşık olduğu kadınla ilgili malumat sahibi olmuştu. Duydukları esasen iç açıcı şeyler değildi. Aksi ve huysuz Hacı Baba kızını ölesiye koruyor, kapı dışarı çıkmasına izin vermiyordu. “Kızı evden çıkarmaz, görücü kadınları eve sokmaz” laflarını duyduktan sonra iyice umutları yok oldu. Fitnat'ın evlilik haberini aldığı anda ise Dünyası başına yıkıldı.

Nezaket Sahibi/ Terbiyeli Saliha Hanım hem kendi almış olduğu iyi terbiyeden, hem de kocasının isteğinden dolayı oğlunu gerek tahsil anlamında, gerek aile içinde iyi terbiye etti. Kaba insanların yanında bile Talat beyefendi kişiliğinden ödün vermezdi. Hacı Baba ile alış -veriş yaparken, adamın sert üslubuyla karşılaştı “Hacı Baba tütünü hazırlar. Talat'ın önüne atar. 'Buyur efendi' der. Ama kime söylersin? Bizimki dalıp gitmiştir. Hacı Baba: Ayol alsana tütününü. Ne bakıyorsun?Şaşkın mısın nesin? Tuhaf be!.. diyerek çıkışmaya başlar” Talat hiçbir söz etmeden, karşılık vermeden uzaklaşır.

Cesur Talat, aşık olduğu genç hanımla dışarıda görüşmenin imkansız olduğunu anlayınca, akla hayale gelmeyecek bir cesaret örneği sergiler. Kadın olsa, Hacı Babası Fitnat ile görüşmesinde engel olmayacaktır. “Ah gerçekten ben kadın kılığına gireyim. Nakış öğrenmek amacıyla bu nakış ustasına gideyim. Evini öğrendim ya, gerisi kolay. Oh! Ne güzel akıl ettim. Bıyığım sakalım da yok. Boyum da uzun sayılmaz. Aaa, saçım yok!Ama bir peruk satın alırım. O da oldu. Çok güzel. Bir ferace, bir yaşmak. Ama olmaz... Yaşmağı takamam. Doğrusu....Haaa, yüzüme siyah bir yazma yemeni, sırtımda bir çarşaf. Ha işte bu kolay. Sokakta kimse tanımaz.”

Hassas Talat hassas karakterli genç bir adamdır. Fitnat'ın zorla evlendirilmek istenmesi, Talat için kaldırılabilir bir acı değildir. Haberi aldıktan sonra hastalanır. “O kara günde sizden o kara haberi işittim. O gün, sizden ayrıldığı gün akşam vakti koşarak Şehzadebaşı'na gittim...Gerek eve giderken, gerekse evde sürekli ağlıyordum. Bilmem ağlamaktan mı, yoksa üzüntüden mi soğuk aldım” Fitnat, intihar ettiğinde ise Talat'ın zaten hasta bedeni yaşadığı acıya dayanamaz. “Fitnat'ın nefesi tükenince bir feryat koptu. Halayıklardan kimi ağlar, kimi bağıırır, kimi başını vurur, kimi saçlarını yolar. Bir- iki ihtiyar kadın Fitnat'ın cesedine yaklaşır gözlerini kapatır. Biri çenesini bağlar. Talat ise Fitnat'ın yüzüne bakıp kalmış, Fitnat son nefesini verince yanına düşmüştü.”

Fitnat

Karakter Küçük yaşta annesini kaybetmiş ve kafes ardında daima korunarak büyümüş bir kızdı Fitnat. Son derece nezaket sahibi, titiz ve hoş bir hanımdı. Çevresinde görüştüğü pek az kimseler olsa bile kapris, geçimsizlik bilmezdi. İyi huylu bir kızdı. Yedi sene kadar sokağa çıkarılmadı, kötülüklerden haberi bile yoktu, son derece masum bir karakteri vardı. Sevdiğine kendini öldürecek ölçüde bağlı ve sadıktı.

Aktiviter Hacı Babası tarafından beş yaşında okula yollandı, üç sene eğitimi sürdü. Okuldan sonra dışarıyla tüm irtibatı kesildi. Eve kapandı. Evde yardımcı hanımdan masallar dinlerdi. Eve gelen bir nakış ustasından nakış dersleri alarak, nakış işleyerek, gergef yaparak zamanını geçirirdi. Ragıbe, Yani Talat ile tanıştırılınca O'na nakış öğreterek ve ilim dersleri alarak gününü mutlu geçirmeye başladı.

ÖRNEK ANILAR

Nazik Fitnat çevresiyle iletişimde daima hanımefendi, nezaket sahibi bir karakterdir. Aksi olarak tanınan üvey babasıyla bile doğru iletişim kurmayı bilir. “bütün güzellikleri kendinde toplamış on beş yaşında bir kızdı. Nezaket ve hoşluk ona özgü şeylerdi.

Titiz Fitnat evde zamanının çoğunu nakış işleyerek ve gergef yaparak değerlendirirdi. El işlerinde herhangi bir kusura tahammülü yoktu. "Fitnat Hanım daima dikiş ve gergefle uğraşır. İşlemiş olduğu şeyleri çıkarır, gözden geçirir, eksiklerine canı sıkılır, eksiksiz olanlarla övünürdü. Güzel işlenmiş veya dikilmiş bir şey görünce birkaç defa gözden geçirir, daha iyisini yapmaya çalışır."

İyi huylu/Masum Fitnat karakteri ile örnek teşkil edilecek bir genç hanımdı. Aksi olarak bilinen ve çevresi tarafından seilmeyen, taşkın hareketler yapmakta sakınca görmeyen üvey babası Hacı Bey ile bile geçimi gayet güzeldi. "Ahlakını uzun uzun anlatmaktansa Hacı Baba gibi titiz ve geçimsiz bir adamla gayet iyi geçinip, hiçbir zaman onu gücendirmedini ve emirlerinin asla dışına çıkmadığını söylemekle yetinsek daha iyi olur sanırım." Hacı Baba'nın kendisini eve hapsedmesinden ev dışında olabilecek kötü hadiselerden, fenalıklardan haberi dahi yoktu. "Evet, Hacı Baba Fitnat Hanım'dan çok hoşnut olup, hiçbir zaman kendisine kötü söz söylememiş, surat asmamıştı. Masumluğuna gelince, yukarıda söylendiği gibi yedi seneden beri sokak kapısı görmediğinden ve konuştuğu kişiler çok sınırlı olduğundan kendisine masumluk anıtı desek az bile söylemiş oluruz."

Sadık Fitnat, Talat'a delicesine aşık. Evlendirilmek istenildiği Ali Bey'in koşulları ne olursa olsun sevdiği adamda vaz geçemiyordu. Uykularında dahil Talat'ın adını sayıklıyor, başka bir adamla evlenmeyi, başka bir evin gelini olmayı kabul edemiyordu. "Talat'ım... size verdiğim umutlar asılsız çıktı. O umutlar yalanmış. Beni aldattılar. Beni aldatarak ecelin pençesine teslim ettiler. Yazlığa gidiyoruz diye beni nikah kıymış oldukları herifin evine getirdiler. Eve girmeden önce işi anladım. Anladım ama ne yapabilirdim? Ağladım, sızlandım hatta bayıldım bile. Az kalsın ölüyordum"

Saliha

Karakter Geç yaşta çocuk sahibi olmuş anne ve babasının özenle büyüttükleri kızı olan Saliha, Talat'ın annesidir. Küçük yaşlarından itibaren çalışkan yapıdadır. Talat'ın babası olan Rifat'a okul yıllarından beri derin bir aşk beslemektedir. Hayranlık duyar. Ailesine karşı bile son derece çekingen, utangaç yapıdadır. Duygu ve düşüncelerini kelimelerle ifade edemediğinden, yaşadığı her türlü olumsuz durumda ağlar, sulu gözlüdür. Geleceğe daima karamsar bakar, ümitsiz, melankolik karakterlidir.

Aktiviter Saliha, beş yaşındayken tahsil hayatına başlar, dört sene kadar okul hayatı devam eder. Okuldan alındıktan sonra, kendi döneminde yaşayan genç kızların çoğu gibi tüm hayatını evde dikiş dikerek geçirir. Sürekli sevdiği adamı düşünür, hayaller kurar. Mektuplar yazar. Kocasını kaybettikten sonra ise kendini oğluna adar.

ÖRNEK ANILAR

Utangaç/Çekingen Saliha, hayattaki en yakınları olan, O'nu her zaman sevip sayan anne ve babasına karşı bile utangaçtır. Yaşadığı dönemde kızların aşk gibi konular konuşması, gönül heyecanlarına kapılması tasvip edilmez. Saliha da duygusal meselelerde utangaçlık yapar. Babası "Hiçbir kız çocuğu severim diyebilirmi? Yoksa şimdiden koca mı istiyorsun" diyerek kızdırmak için söylese de Saliha "Babamın bu sözleri üzerine belime kadar pancar kesildim. Ter içinde kaldım" der, annesi kızına destek olur fakat Saliha babasının yüzüne dahi bakma cesaretini kendisinde bulamaz.

Sulugözlü Saliha kendini konuşarak ifade edemez, savunma mekanizmasını veya duygularını ifade etme yöntemi olarak çoğu zaman ağlamayı seçer. Durmaksızın ağlar. "Böyle bir ayrılıktan korkuyorum. Ama Allah büyük. Şimdiden ağlayacak mıyız? İki- üç yıl görüşmeyeceğiz, bu da bizim çilemiz olsun." Rifat ile ilgili her hatıra göz yaşlarına engel olamaz. "Okuyor, bakıyor, ağlıyordum. Gözyaşlarım kağıda damlıyordu"

Karamsar/Ümitsiz Saliha ailesinin kendisine olan düşkünlüğünü bilirdi fakat geleceğe, akibetine her zaman ümitsizlikle bakıyordu. Hep kötü düşler kurar, hiçbir olayı hayra yormazdı. "Ben Ahmet Bey adını duyar duymaz büyük bir ümitsizliğe düştüm" Karamsar hallerinde kendisini ölümü bile yakıştıırıyordu. "Neden şaşırıydın böyle? Ah keşke ben öleydim de bu olmasaydı", "beni evlendirmek de sana vermemek... Demek ki ikimizde canını almak istiyorlar"